

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра захист рослин

**СИЛАБУС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ФІТОПАТОЛОГІЯ

**освітньо-професійна програма Захист і карантин рослин
спеціальність 202 Захист і карантин рослин
галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство
освітній ступінь Бакалавр**

Розробник: Ганна Поспелова
доцент кафедри захист рослин,
кандидат сільськогосподарських наук,

Гарант
Ганна Поспелова
доцент кафедри захист рослин,
кандидат сільськогосподарських наук,

Полтава 2021

Форма опису навчальної дисципліни та інформація про розробника

Назва навчальної дисципліни:	Сільськогосподарська фітопатологія Обов'язкова дисципліна професійної підготовки
Назва структурного підрозділу:	кафедра захист рослин
Контактні дані розробника, який залучений до викладання:	<i>Викладач:</i> Ганна Поспелова к. с.-г. н., доцент, <i>Контакти:</i> ауд. 75 (навчальний корпус №1) <i>e-mail, посилання на сторінку викладача:</i> apospelova.pdaa@gmail.com , https://www.pdaa.edu.ua/people/pospyelova-ganna-dmytrivna
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень,
Спеціальність	202 Захист і карантин рослин
Попередні умови для вивчення навчальної дисципліни	За відповідним рівнем, дисципліни, що передують вивченню дисципліни «Сільськогосподарська ентомологія» - «Ботаніка», «Загальна фітопатологія», «Мікробіологія», «Фізіологія рослин», «Інформаційні системи та технології»

Заплановані результати навчання

Мета вивчення навчальної дисципліни: сформувати у здобувачів вищої освіти знання про хвороби сільськогосподарських культур, видовий склад збудників та ареал їх поширення, діагностичні ознаки прояву хвороб на різних органах рослин, вплив біотичних і абіотичних факторів середовища на розвиток хвороб, джерела та місця резервування інфекції, заходи захисту від домінуючих хвороб відповідно певної культури.

Основні завдання навчальної дисципліни: вивчити біологічні та екологічні особливості збудників домінуючих хвороб сільськогосподарських культур, їх систематику, біологію, морфологію, цикли розвитку; навчитися за комплексом симптоматичних ознак визначати конкретні хвороби для кожної групи культур.

Компетентності:

Фахові

ФК 3 Здатність прогнозувати процеси розвитку і поширення шкідливих організмів.

ФК 8 Здатність застосовувати агротехнічні, біологічні, організаційногосподарські методи для довгострокового регулювання розвитку та поширення шкідливих організмів до господарсько невідчутного рівня на основі прогнозу, економічних порогів шкідливості, ефективності дії корисних організмів, енергоощадних та природоохоронних технологій, які забезпечують надійний захист рослин і екологічну безпеку довкілля.

ФК 11 Здатність організовувати заходи для екологічно безпечного захисту рослин та рентабельного виробництва відповідно до угод світової організації торгівлі (СОТ), санітарних та фітосанітарних заходів (СФЗ), європейських вимог

Програмні результати навчання:

ПРН 17 Дотримуватися вимог екологічного законодавства у сфері захисту рослин та збереження біорізноманіття.

ПРН 18 Ефективно застосовувати екологічно безпечні технології вирощування рослин

Програма та структура навчальної дисципліни

Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

	Кількість годин ЗКР_бд_2022			
	усього	у тому числі		
		л	л.з.	с.р.
Тема 1. Введення в сільськогосподарську фітопатологію.	4	-		
Тема 2. Хвороби зернових культур (поширення, шкодочинність, біологічні та екологічні особливості збудників, обґрунтування систем захисту).	8	8		10
Тема 3. Хвороби кукурудзи (поширення, шкодочинність, біологічні та екологічні особливості збудників, обґрунтування систем захисту).	2	2		10
Тема 4. Хвороби зернових бобових культур (поширення, шкодочинність, біологічні та екологічні особливості збудників, обґрунтування систем захисту).	4	4		20
Тема 5. Хвороби однорічних і багаторічних бобових трав (поширення, шкодочинність, біологічні та екологічні особливості збудників, обґрунтування систем захисту).	2	2		20
Тема 6. Хвороби олійних культур (поширення, шкодочинність, біологічні та екологічні особливості збудників, обґрунтування систем захисту). На прикладі соняшника і ріпаку.	6	2		20
Тема 7. Хвороби буряку цукрового (поширення, шкодочинність, біологічні та екологічні особливості збудників, обґрунтування систем захисту).	4	4		20
Тема 8. Хвороби картоплі (поширення, шкодочинність, біологічні та екологічні особливості збудників, обґрунтування систем захисту).	4	4		20
Усього годин	180	34	26	120

Оцінювання результатів навчання

Форма контролю результатів навчання

Програмні результати навчання	Форма оцінювання (денна форма навчання)				
	Опитування	Виконання завдань на лабораторних заняттях	Виконання завдань самостійної роботи	Екзамен	Разом
ПРН 17	13	13	15	10	51
ПРН 18	12	12	15	10	49
Разом	25	25	30	20	100

*для максимальної кількості балів

**Схема нарахування балів з навчальної дисципліни
денна форма навчання ЗКР бд 2022**

Назва теми	Види навчальної роботи здобувачів вищої освіти			Екзамен	Разом
	Опитування за темами теоретичного матеріалу	Виконання завдань на лабораторних роботах	Виконання завдань самостійної роботи		
Тема 1. Введення в сільськогосподарську фітопатологію.	-	-	5		5
Тема 2. Хвороби зернових культур (поширення, шкодочинність, біологічні та екологічні особливості збудників, обґрунтування систем захисту).	10	5	5		20
Тема 3. Хвороби кукурудзи (поширення, шкодочинність, біологічні та екологічні особливості збудників, обґрунтування систем захисту).	5	5	5		15
Тема 4. Хвороби зернових бобових культур (поширення, шкодочинність, біологічні та екологічні особливості збудників, обґрунтування систем захисту).	10	15	15		40
Тема 5. Хвороби однорічних і багаторічних бобових трав (поширення, шкодочинність, біологічні та екологічні особливості збудників, обґрунтування систем захисту).	10	15	15		
Тема 6. Хвороби олійних культур (поширення, шкодочинність, біологічні та екологічні особливості збудників, обґрунтування систем захисту). На прикладі соняшника і ріпаку.					
Тема 7. Хвороби буряку цукрового (поширення, шкодочинність, біологічні та екологічні особливості збудників, обґрунтування систем захисту).	10	15			
Тема 8. Хвороби картоплі (поширення, шкодочинність, біологічні та екологічні особливості збудників, обґрунтування систем захисту).					
Екзамен				20	20
Разом	25	25	30	20	100

Критерій оцінювання усного опитування здобувачів вищої освіти

Рівень навчальних досягнень	Бали	Критерій оцінювання навчальних досягнень
Високий	5	Здобувачем вищої освіти надана повна відповідь на поставлене питання (не менше 90 % потрібної інформації).
Середній	4	Здобувачем вищої освіти надана відповідь з незначними неточностями (не менше 75% потрібної інформації).
Задовільний	3	Здобувачем вищої освіти надана відповідь, яка не розкриває суті питання або проблеми (не менше 60 % потрібної інформації).
Достатній	2	Здобувачем вищої освіти надана коротка відповідь з суттєвими помилками.
Низький	1	Здобувач вищої освіти знає лише деякі визначення, але зовсім не орієнтується у темі що розглядається

Критерій оцінювання виконання завдань на лабораторних заняттях здобувачів вищої освіти

Рівень навчальних досягнень	Бали	Критерій оцінювання навчальних досягнень
Високий	5	Отриманні знання глибокі, дозволяють продемонструвати необхідні вміння та навички при виконанні лабораторних завдань, зроблені висновки чіткі і логічні.
Достатній	4	Вміння та навички здобувачів вищої освіти при виконанні лабораторних завдань оцінюються вище середнього але до висновків є зауваження.
Задовільний	3	Здобувач вищої освіти допускає помилки при застосуванні теоретичних знань на практиці, при виконанні лабораторних завдань невірно робить висновки.
Низький	2-1	Здобувач вищої освіти частково володіє теоретичними знаннями за темою лабораторного завдання нездатний вірно оцінити отримані результати.

Критерій оцінювання виконання завдань самостійної роботи здобувачів вищої освіти

Рівень навчальних досягнень	Бали	Критерій оцінювання навчальних досягнень
Високий	5	Отриманні знання глибокі, дозволяють продемонструвати необхідні вміння та навички при виконанні завдань самостійної роботи, висновки чіткі і логічні. Конспект оригінальний.
Достатній	4	Вміння та навички здобувачів вищої освіти при виконанні завдань самостійної роботи оцінюються вище середнього але до висновків є зауваження. Конспект не розгорнутий.
Задовільний	3	Здобувач вищої освіти допускає помилки при застосуванні теоретичних знань на практиці, при виконанні завдань самостійної роботи, невірно робить висновки. В конспекті розглянуті не всі питання.
Низький	2	Здобувач вищої освіти частково володіє теоретичними знаннями за темою завдання самостійної роботи, нездатний вірно оцінити отримані результати. В конспекті розглянуті не всі питання.
Незадовільний	0-1	Самостійна робота невиконана здобувачем вищої освіти, або виконана на недостатньому рівні

**Шкала та критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти
2023КР бд 2022, на екзамені**

Вид завдання	Бали	Критерії оцінювання
Для 1-го теоретичного питання	0-1	відсутність відповіді на теоретичне питання, що не дає можливість оцінити формування компетентностей та отримання програмних результатів навчання у здобувача вищої освіти
	2	часткова відповідь з суттєвими помилками і поверховим розумінням основних дефініцій у фітопатології.
	3	неповна відповідь на теоретичне питання з помилками і поверховим розумінням процесів, що відбуваються між живими організмами при патогенезі.
	4	виконання теоретичного завдання з помилками і частковим розумінням фітопатології
	5	правильне виконання теоретичного завдання з певними недоліками у розумінні визначень і процесів що відбуваються між живими організмами при патогенезі.
	6	теоретичне питання розкрито повністю, що свідчить про сформовану здатність до аналізу сільськогосподарських об'єктів, процесів та методів дослідження у фітопатології.
Для 2-го і 3-го практичних питань	0-1	відсутність відповіді на практичне питання, що не дає можливість оцінити формування компетентностей та отримання програмних результатів навчання у здобувача вищої освіти.
	3	частково неправильна відповідь на практичне питання з поверховим розумінням задач агрономії.
	5	неповна відповідь на практичне питання, де аналіз задач агрономії мають суттєві помилки і недоліки.
	7	повна відповідь на теоретичне питання, що свідчать про сформовану здатність проводити аналіз сільськогосподарських об'єктів, процесів та методів дослідження

* екзамен складається з 1-го теоретичного питання та 2-х практичних питань. Максимальні кількість балів за екзамен – 20.

Трудомісткість:

Загальна кількість годин – 180 год.

Кількість кредитів – 6

Форма семестрового контролю – екзамен.

Політика навчальної дисципліни

Відвідування занять є обов'язковим. Якщо здобувач вищої освіти пропустив заняття, він зобов'язаний відпрацювати його й виконати завдання згідно методичних рекомендацій до практичних занять та самостійної роботи. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. За використання телефонів і комп'ютерних засобів без дозволу викладача, порушення дисципліни здобувач вищої освіти отримує на занятті 0 балів та зобов'язаний відпрацювати таке заняття. Списування під час виконання тестових завдань, контрольної роботи заборонені. Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн-тестування. Документи стосовно академічної доброчесності наведені на сторінці АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ПДАУ: <https://www.pdaa.edu.ua/content/akademichna-dobrochesnist>.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю

результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації. Є можливість опанування навчальної дисципліни за програмами академічної мобільності (внутрішньої / міжнародної) за наявними укладеними угодами (договорами) між Університетом та закладом-партнером та / або індивідуальними запрошеннями. Визнання та перезарахування результатів такого навчання відбувається спеціально створеною комісією на підставі поданих здобувачем вищої освіти відповідних документів з використанням Європейської кредитно-трансферної системи. Організаційні процеси навчання за програмами академічної мобільності регламентуються Положенням про академічну мобільність здобувачів вищої освіти Полтавського державного аграрного університету. На здобувачів вищої освіти поширюється право про визнання результатів навчання, набутих у неформальній / інформальній освіті, перед опануванням даної навчальної дисципліни. Визнання набутих результатів навчання або відмова у їх визнанні, набуття відповідних результатів навчання можливе після успішного опанування курсів (з документальним підтвердженням) на різноманітних навчальних платформах, зокрема: Prometheus, Coursera тощо. Особливості неформального / інформального навчання регламентовані Положенням про порядок визнання результатів навчання, набутих у неформальній та інформальній освіті, здобувачами вищої освіти Полтавського державного аграрного університету.

Додаткові матеріали для представлення навчальної дисципліни:
Презентації, відеоролики

Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Дмитрик П. М. Фітопатологія. Конспект лекцій. Івано-Франківськ, 2015. 127с.
2. Комплексні системи захисту сільськогосподарських культур від хвороб: Навчальний посібник [В. П. Туренко, М. О. Білик, А. В. Кулешов та ін.]; за ред. д-ра с.-г. наук, проф. В. П. Туренка, канд. біол. Наук, доц. М. О. Білика; ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. Вид. 2-ге, допов. Харків: Майдан, 2019. 330 с.
3. Лукомец В. М., Пивень В. Т., Тишков Н.М. Болезни подсолнечника. Киев, 2011. 210с.
4. Марютін Ф. М. Фітопатологія: Навчальний посібник [Ф. М. Марютін, В. К. Пантелєєв, М. О. Білик], за ред. проф. Ф. М. Марютіна. Харків: Еспада, 2008. 552 с.
5. Пересипкін В. Ф. Атлас хвороб польових культур. К.: Урожай, 1987. 144 с.
6. Пригге Г., Герхард М., Хабермайер И. Грибные болезни зерновых культур. Лимбургерхоф, 2004. 183 с.
7. Фітопатологія: Підручник [І. Л. Марков, О. В. Башта, Д. Т. Гентош, В. А. Глим'язний, О. П. Дерменко, Є. П. Черненко]; за ред. І. Л. Маркова. К., 2016. 548 с.
8. Хвороби та шкідники картоплі, заходи боротьби з ними. [П. С. Теслюк, В. С. Куценко, А. А. Подгаєцький, О. П. Мигловець, Я. Б. Демкович, А. Ф. Борівський, Л. П. Теслюк, В. П. Купріянов]. К.: Ріджи, 2017. – 232 с.
9. Захист злакових і бобових культур від шкідників, хвороб і бур'янів: Навчальний посібник [М. О. Білик, М. Д. Євтушенко, Ф. М. Марютін, В. К. Пантелєєв, В. П. Туренко], за ред. д-ра біол. Наук, проф. В. К. Пантелєєва. Харків: Еспада, 2005. 672 с.

Допоміжні

1. Билай В. И. Основы общей микологии: Учеб пособие для вузов. Киев: Вища школа. Головное изд-во, 1980. 300 с.
2. Вірусні інфекції картоплі та їх перебіг за умов модельованої мікро гравітації [Л. Т. Міщенко, В. П. Поліщук, О. П. Таран [та ін.]. К.: Фітосоціоцентр, 2011. 144 с.
3. Методы определения болезней и вредителей сельскохозяйственных растений [перевод, с нем. К. В. Попковой, В. А. Шмыгли]. М.: Агропромиздат, 1987. 224 с.
4. Микроорганизмы – возбудители болезней растений [В.І. Билай, Р.И. Гвоздяк, И. Г. Скрипаль и др.]; под ред. Билай В. И. Киев: Наук, думка, 1988. 552 с.
5. Міщенко Л. Т. Вірусні хвороби озимої пшениці. К.: Фітосоціоцентр, 2009. 352 с.
6. Пересьшкін В. Ф. Болезни технических культур. М.: Агропромиздат, 1986. 317 с.
7. Пересьшкін В. Ф. Сельскохозяйственная фитопатология. М.: Колос, 1989. 480 с.
8. Фітопатогенні бактерії. Бактеріальні хвороби рослин: Монографія /Р. І. Гвоздяк, Л. А. Пасічник, Л. М. Яковлева [та ін.], За ред. В. П. Патики. К.: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2011. 444с.

Інформаційні ресурси мережі Інтернет

1. Сайт: www.dnsgb.kiev.ua – Державна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук України.
2. Сайт: nl.u.@csl.freenet.kiev.ua - Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського